

Rakovina není Boží vůle: Odmítnutí (a)gnosticismu

Úvahy | 27.2.2015 @ 16.30

Všichni, kdo šli proti mně, umřeli na rakovinu.

— jeden kazatel v 90. letech

A neplet'te do toho prosím Boha. Nikdy jsem nevěřil, že Bůh dělá lidem takovou neplechu, takže si nemyslím, že to udělal mně. Nevěřím, že je tu nějaký jiný tajemný „důvod,“ že se mi rakovina děje, kromě důvodu chromozomálního a nevěřím, že je za tím větší plán kromě toho, který má Bůh pro nás všechny: milovat a oslavit ho skrze Krista. Já musím jen přijít na to jak to udělat v mé stávající situaci.

— Jason Micheli, metodistický pastor v dopise svému sboru

Během posledních pár let se mi dostalo stimulů k přemýšlení o nemoci a neštěstí. Na rakovinu umřelo několik lidí, které jsem od vidění znal nebo o nich alespoň věděl z druhé ruky. Byli to často lidé mladí, dlouho a pevně věřící, mnohdy sami vedli ostatní a povzbuzovali je ve víře. Jejich neštěstí pro mne představuje memento problému zla.

První uvedený citát prozrazuje názor, že neštěstí je nástrojem v Boží ruce, který Bůh používá, aby nás něco naučil nebo aby nám dal za vyučenou. (První citát prozrazuje i řadu dalších věcí, tím se ale nyní nechci zabývat.) Podle tohoto názoru je neštěstí vždy dobré, protože vlastně není neštěstím, ale promyšleným Božím plánem.

- Menšina křesťanů zde má odvalu říci: Bůh to tak dal, protože... (1) úloha nemocného na zemi se skončila, (2) nemocný nečinil pokání nebo protože (3) Bůh chce vyzkoušet naši víru nebo (4-XY) zde byl nějaký jiný jasný důvod.
- Většina křesťanů zde neříká nic a upadne do agnosticizmu. „Nevíme, proč to Bůh udělal, ale měl pro to jistě dobrý důvod...“ Na pozadí zde dominuje přesvědčení, že původcem neštěstí je svrchovaný Bůh a že toto krátké soužení zapadá do většího obrazu, který ovšem my nyní nemůžeme vidět. To Bůh dopustil bujení rakovinných buněk, které vedlo až k exitu dotyčného. Oporou tohoto názoru je řada biblických veršů, které vykreslují nemoc jako nástroj k potrestání nebo ke zjevení Boží moci. Vezměme si příklad krále Azarjáše, který se choval zpupně v Božím domě:

Azarjáš, hlavní kněz, i ostatní kněží se k němu obrátili, a hle, byl na čele malomocný. S hrůzou ho odtud vykážali. I on sám se snažil spěšně vyjít, neboť Hospodin ho ranil. (2. Paralipomenon 26,20)

Jinde Eliáš píše zlému králi Jóramovi:

Těžce onemocníš střevní chorobou, až ti vyhřejnou střeva pro nemoc zhoršující se den ze dne.

Jak jsem naznačil, tradiční perspektiva „Bůh to dal“ má dvě varianty. Agnostická říká „nevíme proč“ a podle mne vede k záměrnému zastření Boží poznatelnosti. Gnosticismus říká „víme proč to Bůh udělal“ a vede vskutku ke gnostickému úsilí vyklíčkovat ze spárů Demiurga jakousi domněle zbožnou a nejlépe i pravidelně opakovanou činností, popř. loajalitou vůči autoritám, sektářské komunitě nebo jednoduše nekladením otázek. Proč se neříká!

Sám jsem agnostickou variantu tohoto pojetí neštěstí zastával a stále k tomu mám sklony. S ohledem na svůj současný teologický vývoj si nyní dovoluji toto pojetí zpochybnit. Podívejme se na Jana 9,3.

Ježíš odpověděl: „Nezhřešil ani on ani jeho rodiče; je slepý, aby se na něm zjevily skutky Boží.“ (Jan 9,3)

České „aby se na něm zjevily“ pochází z řeckého „ἵνα φανερωθῆι.“ To druhé slovo je konjunktivem řeckého φανερώω, tj. „ozřejmit, zjevit, předvést.“ Konjunktiv znamená buď přání „kéž by to bylo zjeveno“ nebo vysvětlení „aby to bylo zjeveno.“ S touto ambivalencí souvisí problém překladu, který může dramaticky ovlivnit výklad. Český studijní překlad Jana 9,3 překládá takto:

Ježíš odpověděl: Nezhřešil ani on ani jeho rodiče, ale mají se na něm zjevit Boží skutky.

Pod čarou však ČSP nabízí variantu „aby se v něm zjevily.“ Jaký je rozdíl mezi „mají se na něm zjevit“ a „aby se na něm zjevily“? První varianta upřednostňuje práci vykreslení konjunktivu. Znamená, že slepcova slepota zde není záměrná, ale že představuje příležitost pro Ježíše a Jeho skutky, které **se** právě zde **mají** zjevit. Druhá varianta upřednostňuje vysvětlovací vykreslení konjunktivu. Ježíš podle ní vysvětluje slepcovu slepotu jako neštěstí, které Bůh záměrně učinil, **aby se** Boží skutky mohly zjevit. Mezi českými překlady se Žilka, Petruš a ČSP kloní k **mají se** (přací/přikazovací konj.) a Kraličtí, Ekumeničtí, B21 a Pavlík k **aby se** (vysvětlovací konj.). Překladové „variantování“ je ošidné. Jde o postoj překladatelů k pasivnímu konjunktivu aoristu. Z použití „aby se“ nevyplývá deterministická filosofie. V případě B21 se navíc setkáváme s šalamounským řešením, když čteme „Nejde o to, zda zhřešil on, nebo jeho rodiče, ale aby na něm byly zjeveny Boží skutky.“

Mým záměrem zde proto není vypíchnout nějaký překlad jako lepší, ale upozornit na zvláštnost konjunktivu aoristu, již je potřeba brát v úvahu. Vedle toho chci poukázat na kontext Janova evangelia. Když Ježíš říká o Lazarově nemoci, že „není k smrti, ale k slávě Boží, aby Syn Boží byl skrze ni oslaven“ (11,4), nerozumíme tomu tak, že Ježíš Lazara nejprve tajně postihl nějakou nemocí, aby jej mohl uzdravit. Znamená to, že Lazarova nemoc je pro Ježíše příležitost činit Boží skutky stejně jako slepota slepce. Bůh není vrah! Jen o 48 veršů po slepci a 36 veršů před Lazarem (J 9,3; 10,10; 11,4) Ježíš říká, že je to zloděj, kdo „krade, zabíjí a ničí.“ Zničil-li Bůh oči slepce a Lazarovo zdraví, je snad zlodějem z Jana 10,10?

Jistě namítneš, že v některých případech Bůh ničí (např. Azarjáš a Jóram). Zde chci

připomenout, že pro to má vždy důvod, oznámí to předem a vždy jsou vysloveně nebo nevysloveně přítomné podmínky odvrácení zhouby. U slepce a Lazara to tak není, protože nemoc je z jejich pohledu i z pohledu vypravěče bezdůvodná. U Azarjáše a Jórama je zde inspirovaný svatopisec, aby vysvětlil důvod nemoci. Kdo není inspirovaný svatopisec a zároveň „ví,“ ten je gnostik a o Bohu neví nic.

Dále možná namítneš, podobně jako Craig Keener, autor moderního (a poněkud mohutného) komentáře k Janovu evangelium, že Janovo evangelium několikrát zdůrazňuje tajemnost Božího záměru (Jn 2,22; 12,16; 13,7). Keener a další agnostici zde podle mého názoru zapomínají, že když Bible hovoří o Božím tajemství, které nikdo nemůže pochopit, činí tak **téměř vždy** z pozice toho, kdo ono tajemství už chápe. Proto tyto verše nelze vztáhnout na problém záhadného utrpení, které je údajně Božím záměrem, jak to dělají agnostici.

Ano, celé stvoření svědčí o Boží slávě. Ale u jednotlivostí, jako je třeba špatné rozhodnutí na křižovatce nebo vada v DNA, nelze říci, že jsou Bohem připraveny jako součást skládačky. Něco takového si mohl dovolit napsat prorok o špatném králi. Podle mé exegeze Jana 9,3 a 11,4 si to nedovolil říci ani Ježíš o slepci či Lazarovi, protože nemoci nepokládá za součást svého plánu, ale za podnět k realizaci toho plánu, jímž bylo oslavit Syna člověka a činit Boží skutky.

Metodistický pastor Jason Micheli, autor druhého citátu, se na to dívá podobně. Michelimu nedávno diagnostikovali agresivní formu rakoviny s vysokým nebezpečím relapsů (Lymfom z plášťových buněk). Nic moc. Micheli však na rozdíl od řady souvěrců nevěří, že Bůh je strůjcem jeho nepříjemné situace. Odmítá agnosticismus i gnosticismus. Původ své nemoci vidí v přirozeném porouchání chromozomů. Za cíl si klade milovat Krista a oslavit Ho, nicméně svou nemoc vnímá ne jako důvod více milovat, ale jako změněný stav, ve kterém se musí znovu učit milovat a znovu učit oslavovat právě tak, jak to dělal, když byl zdravý. Žádné Boží spiknutí. Žádný Demiurgos. Žádná tajná cesta správné modlitební formule nebo hledání nevyznaného hříchu, na který si nemůže vzpomenout. Micheli ví, že tu nejde o Micheliho. Jde o Boží slávu.

Tato moje malá úvaha neřeší problém zla a někoho možná překvapí. Abych byl přesný, dokážu si představit situaci, kdy někomu Pán oznámí proč se děje to, co se děje. Pokud to však Pán neoznámí, pak věz, že porucha chromozomů nebo jiná nehoda nejsou součástí superplánu. Je to porucha. Neštěstí. Bída. Bolest. Ta nás, jak zpívá Kryl v písni Děkuji, „učí se tázat.“ Pokud vám to Pán neoznámí, pak mi neříkejte „víme,“ protože to není pravda. Neříkejte ani „nevíme,“ protože já vím. Ví, že to je zlé a že Bůh za to nemůže.

K dalšímu studiu:

- [Něco o konjunktivech](#)
 - [Gramatický rozbor Jana 9,3](#)
 - Článek [Who Sinned That This Man Was Born Blind? \(blog Truth or Tradition?\)](#)
-

<http://selah.diet/uvahy/rakovina-neni-bozi-vule-odmitnuti-agnosticismu/>